

Київський університет імені Бориса Грінченка

СИНИШИН ЛІЛЯ ОРЕСТІВНА

УДК 378 : 37.011.3-051 : 745/749 (477.83/.86) «18/19»(043.3)

**РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ
(КІНЕЦЬ ХІХ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Олексюк Ольга Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри теорії та методики музичного
мистецтва Інституту мистецтв.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Черкасов Володимир Федорович,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри музичного мистецтва і
хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
Волощук Аліна Володимирівна,
Закарпатська академія мистецтв,
доцент кафедри культури та соціально-
гуманітарних дисциплін.

Захист відбудеться 14 травня 2019 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.133.01 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13-Б).

Автореферат розісланий «____» квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Венгловська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Модернізація системи освіти України відповідно до економічних, культурних пріоритетів і євроінтеграційних викликів актуалізує пошук продуктивних ідей, зокрема й тих, що впливали на поступ художньо-промислової освіти в попередні періоди. Важливим є вивчення досвіду педагогів минулого, що містить корисні зразки творення освітніх практик у соціокультурному середовищі окремого регіону. У цьому контексті заслуговує на увагу спадщина сподвижників, які стояли біля витоків становлення і розвитку художньо-промислової освіти Галичини в кінці XIX – першій половині XX століття. Студіювання їхніх науково-практичних здобутків, у міжкультурному європейському вимірі того часу, може слугувати для отримання нових знань про організацію, змістово-методичне забезпечення розвою художньо-промислової освіти.

Нове прочитання й осмислення здобутків минулого в галузі художньо-промислової освіти суголосне культурній стратегії щодо розбудови сучасних моделей освіти різних рівнів, що окреслено в законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про народні художні промисли» (2001), «Про культуру» (2011); положенні «Про мистецьку школу» (2018).

Теоретичну основу дослідження становлять наукові здобутки українських учених (О. Адаменко, Л. Березівська, Н. Гупан, Н. Дічек, О. Драч, Г. Іванюк, Я. Калакура, О. Олексюк, О. Сухомлинська, Є. Хриков, В. Черкасов), що розкривають методологічні засади сучасних історико-педагогічних пошуків.

Чисельні дослідження, що розкривають окремі аспекти розвитку художньо-промислової освіти, засвідчують значний інтерес сучасних науковців до проблеми та її різновекторне вивчення. Із позиції незаангажованості та об'єктивності в наукових джерелах висвітлено регіональні аспекти розвитку художньої освіти в Україні та за її межами (О. Волинська, А. Волощук, З. Гуріч, Ю. Звенігородська, С. Навротний, І. Небесник, Л. Оршанський, О. Попик, Ф. Прусак, І. Хілько, В. Цісарук), внесок персоналій у розвиток художньо-промислової освіти (А. Нікіфоров, В. Радомська, В. Черкасов), розвиток професійної художньо-промислової освіти в контексті педагогічної компаративістики (Н. Мартиненко, В. Тягур). Особливості становлення і розвитку художньо-промислової освіти є предметом наукових студій сучасних дослідників із мистецтвознавства (С. Король, М. Маковецька, О. Рудницька, Р. Шмагало).

Історіографічний пошук показав, що попри інтерес до вивчення різних аспектів художньо-промислової освіти проблема розвитку художньо-промислової освіти Галичини як культурно-освітнього феномену в хронологічних межах дослідження не знайшла належного висвітлення в працях науковців.

Результати теоретичних студій уможливили виявлення *суперечностей* між:

- актуалізацією науковою спільнотою проблеми розвитку художньо-промислової освіти та відсутністю системного цілісного дослідження в територіальних межах Галичини, яка у визначеному відрізку історії становить науковий і практичний інтерес;

- суспільними запитами щодо розбудови освітнього середовища на ціннісних засадах традиційної народної й класичної культури та відсутністю практичних рекомендацій для науково-педагогічних і педагогічних працівників про впровадження продуктивних здобутків минулого;

- пошуком результативних шляхів розвитку художньо-промислової освіти та недостатнім вивченням продуктивних практик у регіональному вимірі Галичини в кінці XIX – першій половині XX століття.

Актуальність цієї проблеми, виявлені суперечності та відсутність цілісного дослідження в сучасній історико-педагогічній науці зумовили вибір теми дисертації **«Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX століття)»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до плану науково-дослідної роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Етнотема як інноваційна форма розвитку традиційного декоративно-прикладного мистецтва» (державний реєстраційний номер 0113U005916).

Тему дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №3 від 26.03.2013) та узгоджено на засіданні Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол №6 від 18.06.2013).

Мета дослідження – висвітлення особливостей поступу художньо-промислової освіти Галичини як культурно-освітнього феномену, детермінованого суспільною метою для виявлення нових знань і використання продуктивного історичного досвіду.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Обґрунтувати концепцію дослідження та систематизувати історіографію й джерела.
2. З'ясувати чинники впливу на поступ художньо-промислової освіти в територіальних і хронологічних межах наукового пошуку.
3. Розробити періодизацію розвитку художньо-промислової освіти Галичини у досліджуваній відтинку часу.
4. Охарактеризувати тенденції розвою художньо-промислової освіти Галичини в окреслених хронологічних межах і виокремити продуктивні практики, що можуть бути адаптовані в сучасний освітній простір.

Об'єкт дослідження – художньо-промислова освіта Галичини в історичній ретроспективі кінця XIX – першій половині XX століття.

Предмет дослідження – генеза художньо-промислової освіти Галичини в контексті якісних соціально-економічних і культурних зрушень 1876–1939 років.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1876–1939 років. Визначення *нижньої хронологічної межі* зумовлено впливом загальноєвропейського руху «Мистецтво і ремесло» на актуалізацію ідеї про поєднання художньої та виробничої складових у підготовці фахівців і відкриттям у 1876 році Художньо-промислової школи при Львівському художньому музеї, що започаткувало розвій державної художньо-промислової освіти Галичини в складі Австро-Угорської

монархії. *Верхня межа* (1939 рік) уточнена відповідно до суспільних трансформацій, зумовлених початком Другої світової війни та входженням Галичини до складу УСРР (УРСР).

Територіальні межі дослідження охоплюють терени Галичини, що входили до складу Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої в хронологічних межах дослідження.

Для вирішення мети і завдань дисертаційного дослідження використано комплекс **методів**: *пошуково-бібліографічний* – для розроблення концептуальних ідей наукового пошуку, систематизації джерел; *історико-генетичний* – для структурування джерельної бази, аналізу тенденцій розвитку художньо-промислової освіти у визначених територіальних і хронологічних межах; *історико-ретроспективний* – дав можливість висвітлити чинники, що впливали на розвиток художньо-промислових шкіл на Галичині в хронологічних межах студій; *конструктивно-генетичний* – з метою виокремлення періодів та етапів поступу означеного культурно-освітнього феномена, *біографічний* – для з'ясування ролі педагогічних персоналій, які зробили внесок у розвиток осередків художньо-промислової освіти; *герменевтичний* – для нового прочитування й коментування матеріалів, що зберігаються у фондах архівів і розкривають особливості функціонування художньо-промислових шкіл.

Джерельну базу дослідження становлять:

- *законодавчі та нормативні акти* України з питань розвитку освіти і культури; опубліковані і неопубліковані документи та матеріали про становлення і розвиток художньо-промислової освіти Галичини (розпорядження Краєвої Комісії для промислових справ, ухвали Краєвої Шкільної Ради, Громадської ради, рішення, постанови Галицького Сейму; листування, навчальні плани і програми, посібники, звіти про перевірку діяльності художньо-промислових шкіл і статистичні дані щодо їх розвитку) із фондів Центрального державного історичного архіву, м. Львів (фф. 146, 165, 178, 179, 309, 671, 742), Державного архіву Івано-Франківської області – фф. 65, 269, 270, 283, 284, 285, 309, 529, 552, 576, 578, 580, 581, 582, 598, 622, 633 (звіти про діяльність промислових шкіл, протоколи, журнали та таблиці успішності учнів); звіти про діяльність Державної гімназії з українською мовою (із часу заснування до 1938 року) – із фондів музею Української гімназії №1, м. Івано-Франківськ;

- *історіографічні* – праці вітчизняних і зарубіжних педагогів періоду Австро-Угорської доби та Другої Речі Посполитої, статті і матеріали з періодичних видань, досліджуваного періоду «Буковина», «Народна творчість», «Хлібороб», «Діло», «Руська школа», «Господарь и Промышленникъ», що розкривають педагогічні, культурологічні, мистецтвознавчі аспекти означеної проблеми на засадах міждисциплінарного підходу;

- *інтерпретаційні* (дисертації, монографії, брошури, посібники, науково-довідкові видання, словники, енциклопедії, що висвітлюють окремі аспекти досліджуваної проблеми).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за результатами дослідження *вперше* цілісно розкрито в історико-педагогічній ретроспективі 1876–

1939 років генезу художньо-промислової освіти на тлі соціально-економічних і культурних зрушень на теренах Галичини. За визначеним критеріями: гармонізація етнокультурних традицій, інтеграція художньої та промислової складових освіти розроблено періодизацію означеного культурно-освітнього феномену, виокремлено два періоди та етапи в них. Перший період (1876–1918) – становлення та розвиток художньо-промислової освіти Галичини в умовах Австро-Угорської монархії: (етапи: (1876–1891) – культурно-традиційний, (1891–1918) – становлення державної системи художньо-промислової освіти). Другий період (1919–1939) – одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої (етапи: (1919–1929) – державної підтримки ремісничих традицій із підготовки фахівців до виробничих процесів, (1929–1939) – змістово-методичного вдосконалення діяльності художньо-промислових шкіл). Виокремлено та охарактеризовано провідні тенденції розвитку художньо-промислової освіти: освітню політику держав, вплив громадських ініціатив на поступ художньо-промислової освіти Галичини, розвиток мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання. Розроблено типологію художньо-промислових шкіл Галичини за критеріями: обсягом знань, характером фахової підготовки, часом і місцем перебування. *Уточнено* сутність перебігу художньо-промислових практик у школах різних типів в умовах становлення виробничих і культурних осередків, поняття «розвиток художньо-промислової освіти», «художньо-промислова освіта», біографічні відомості про педагогів-практиків того часу. Історико-педагогічна реконструкція дала змогу охарактеризувати вплив соціально-економічних, організаційно-педагогічних, етнокультурних чинників на поступ художньо-промислової освіти. *Подальшого розвитку* набула систематизація історіографії з проблеми дослідження. До наукового обігу *введено* біографічні відомості про галицьких педагогів, маловідомі дані про діяльність шкіл, що функціонували на теренах Галичини в хронологічних межах дослідження (матеріали з фондів музею Української гімназії №1, м. Івано-Франківська).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня спеціальності «Образотворче мистецтво» спецкурсу «Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX ст.)»; адаптації традиційних народних мотивів косівської кераміки, бойківських вишивок у сучасні технології виробів зі шкіри. Основні положення, результати й висновки дослідження поглиблюють історико-педагогічне знання про тенденції поступу художньо-промислової освіти Галичини, типологію художньо-промислових шкіл в умовах суспільно-економічних, політико-ідеологічних змін, педагогічних пріоритетів (1876–1939).

Узагальнені теоретичні положення, історіографія проблеми, фактологічний матеріал можуть скласти основу для написання підручників, посібників з історії освіти. Окремі історичні факти, біографічні довідки, узагальнення урізноманітнять і збагатять тематику наукових розвідок студентів, аспірантів.

Результати дослідження **впроваджено** в наукову роботу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського (акт про впровадження №01-9/39 від 21.02.2018), освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (акт про впровадження №530 від 27.02.2018), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт про впровадження №01-15/06-04/301 від 27.02.2018).

Апробація результатів дисертації. Теоретичні розробки та результати дослідження оприлюднювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема: *міжнародних* – «Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences» (Kielce, 2016), «Педагогіка мистецтва і хореографії у контексті інтернаціоналізації професійної освіти» (м. Мелітополь, 2016), «Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних і психологічних наук» (м. Київ, 2017), «Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні» (м. Львів, 2017), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (м. Київ 2017, 2018), «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі» (м. Київ, 2017), «Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Одеса, 2017), «Сучасні стратегії педагогічної освіти в контексті розбудови суспільства сталого розвитку та концепції нової української школи» (м. Київ, 2017); *всеукраїнських* – «Професійна підготовка педагогів в умовах євроінтеграції: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2017).

Результати дисертації обговорювалися на засіданнях кафедр методики викладання образотворчого і декоративно-прикладного та дизайну ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Особистий внесок здобувача. У посібнику «Художньо-технологічні процеси декорування виробів зі шкіри, плетіння за перфорацією», написаному в співавторстві з Т.Портєчин, здобувачем висвітлено традиційні для кінця ХІХ століття технології обробки сировини, види шкір, декоруючі техніки, технології плетіння.

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 11 публікаціях, із них: 10 – одноосібних, 1 – у співавторстві; із них 5 статей опубліковано в провідних фахових виданнях України (з яких 4 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз), 1 – у науковому виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз, 4 – у матеріалах науково-практичних конференцій, 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (297 найменувань, із них 69 – архівних справ) на 29 сторінках, 25 додатків на 55 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 270 сторінок, із них 171 – основного тексту. Дисертація містить 5 рисунків і 4 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукового пошуку, уточнено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, висвітлено джерельну базу студій та їхні хронологічні й географічні межі, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів дисертації, подано відомості про її апробацію та впровадження, зазначено особистий внесок і публікації автора, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження»** охарактеризовано концептуальні ідеї дослідження. Студіювання поступу художньо-промислової освіти ґрунтується на пріоритеті соціокультурного досвіду людини (Г. Ващенко, С. Русова, М. Стельмахович), міжкультурної взаємодії. Методологічну основу наукового пошуку становлять парадигмальний, системний, соціокультурний, історіографічний, формаційний, цивілізаційний, герменевтичний, проблемний підходи.

Проаналізовано та систематизовано історіографію й джерельну базу з питань розвитку художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах студій. Вивчення історіографії здійснювалося відповідно до парадигмального, соціокультурного, проблемного підходів. За критерієм суспільно-зумовленої мети, змісту, способів організації художньо-промислової освіти Галичини у відтинках історії (1876–1939) розроблено періодизацію історіографії та джерел.

Історіографічне поле першого періоду (1876–1918) Австро-Угорської доби, становлять праці, що містять результати наукового осмислення різних аспектів розвитку художньо-промислової освіти Галичини у відтинках історії того часу: С. Рудницький «Коротка географія України. Частина II (з малюнками)»; статті в журналах: «Буковина», «Народна творчість», «Хлібороб», «Діло», «Руська школа», «Господарь и Промышленник». Встановлено міждисциплінарний характер студій із різних питань художньо-промислової освіти Галичини в поступі історії досліджуваного часу.

Вивчення праць, що відносимо до другого періоду історіографії з проблеми дослідження (доба Другої Речі Посполитої (1919–1939)) свідчить про їхнє нормативно-інформаційне спрямування щодо розвитку художньо-промислової освіти в культурно-економічному просторі Галичини того часу. Окремі праці, що розкривають національно-громадський рух, діяльність молодіжних організацій є джерелами, які уточнюють суголосні аспекти дослідження.

До третього періоду відносимо праці радянської доби (1939–1991). Вони здебільшого носять ідейно-політичне спрямування й однобоке висвітлення різних питань розвитку художньо-промислової освіти, зокрема тих, що належать до етнокультурних здобутків Галичини у галузі освіти. Тому в роботі використано незначну кількість джерел того часу, що висвітлювали означену проблему з позиції ідеологічної доцільності.

Сучасний (четвертий) період української історіографії (1991 – до нині) розглядаємо в руслі проблематики наукового пошуку. Важливе місце відведено працям сучасних українських учених із мистецтвознавства, які розкривають

мистецьке поле художньо-промислової освіти на теренах Галичини та її поступ в історичних межах студій. До таких праць належать дослідження Р. Шмагала «Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття: структурування, методологія, художні позиції», С. Король «Виставка промислів і рукоділля», В. Радомської, І. Тирпич «Українські митці першої чверті XX століття на тлі Краківської академії мистецтв». На принципі інтердисциплінарності мистецтвознавцями розкрито аксіологічну сутність художньо-промислової освіти, однак її педагогічна складова висвітлена побічно, що не дає системного бачення змін у поступі художньо-промислової освіти в означених хронологічних і територіальних межах. Для дослідження мистецької і педагогічної складових художньо-промислової освіти Галичини, виявлення спільних рис її розвитку в умовах існування різних держав значне місце відведено вивченню джерел із педагогічної компаративістики (Н. Мартиненко, В. Тягур).

Сучасні українські студії з різних аспектів розвитку художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах наукового пошуку висвітлюють міждисциплінарний характер впливу естетичних еталонів на розвиток художньо-промислових шкіл Галичини в різні роки. У руслі міждисциплінарних зв'язків відображено вплив політики держав, географії, економіки на становлення та розвиток художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах студій. Висвітлено регіональні проблеми розвитку художньо-промислової освіти науковцями доби незалежної України. До цієї групи історіографічних праць відносимо ті, що розкривають розвиток художньо-промислової школи на Буковині у XIX–XX ст. (В. Прусак, С. Навротний), стан художньої освіти на Слобожанщині кінця XIX – початку XX століття (А. Никифоров), особливості становлення і розвитку художньої освіти Поділля (О. Попик), регіональні особливості художньої освіти Закарпаття (А. Волощук, І. Небесник), розвиток художньої освіти в Галичині у другій половині XIX – на початку XX століття (О. Волинська), розвиток приватної художньої освіти в Україні (друга половина XIX – початок XX століття) (Л. Русакова), особливості становлення й розвитку художньо-промислової освіти на землях Правобережної України в другій половині XIX – 1939 р. (В. Цісарук).

Вивчення сучасної історіографії щодо поступу художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах дослідження, свідчить про об'єктивне висвітлення ідеологічно неприйнятних для радянської історіографії тем. Дослідники повертають забуті імена діячів культури, сподвижників і будівничих художньо-промислової освіти Галичини. З історико-культурних позицій сучасні українські учені розкривають зв'язки традиційної народної та класичної європейської культури того часу (А. Нікіфоров, Л. Оршанський, В. Радомська, В. Черкасов).

За результатами теоретичного аналізу доведено, що окремі аспекти означеної проблеми є предметом наукових пошуків сучасних дослідників історії педагогіки, культурології, мистецтвознавства. Розширення наукового поля і зростання наукових інтересів до культурно-освітнього поступу України, зокрема й регіональних питань, зумовлено зняттям політико-ідеологічних перепон і заборон у добу незалежної України. З'ясовано, що незважаючи на низку досліджень із дотичних питань, особливості та тенденції розвитку художньо-промислової освіти Галичини у

визначених хронологічних межах як інтегрованого культурно-освітнього явища залишаються малодослідженими. Історіографічний аналіз засвідчує відсутність цілісного історико-педагогічного дослідження розвитку художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939).

За результатами термінологічного аналізу уточнено поняття «художньо-промислова освіта», що розглядається як інтегроване поняття, яке являє собою процес і результат соціально-культурного досвіду людей, засвоєння і відтворення світоглядних, естетико-культурних, економічних надбань. Поняття «розвиток художньо-промислової освіти» у заявлених територіальних і хронологічних межах – це зміна кількісних і якісних характеристик, що визначають поступ художньо-промислових шкіл різних типів з метою підготовки фахівців до художньо-промислової діяльності, відповідно до суспільно обґрунтованих цілей і завдань. Зміни відбуваються під впливом соціально-економічних потреб щодо художньо-промислової освіти як сегмента культурного, виробничого потенціалу.

У другому розділі **«Періодизація генези художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939)»** виокремлено й охарактеризовано провідні чинники розвитку художньо-промислової освіти Галичини в освітніх системах Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої, розроблено періодизацію поступу цього культурно-освітнього феномена за критеріями: гармонізація етнокультурних традицій, інтеграція художньої та промислової складових освіти.

За результатами вивчення наукових джерел уточнено поняття «чинники впливу на розвиток художньо-промислової освіти», що розглядаємо як механізм стимулювання та регулювання її поступу в соціально-економічних, політичних умовах функціонування держав, до складу яких у різні роки входили землі Галичини (Австро-Угорська монархія, Друга Польська республіка). Вивчення документів (друкованих і рукописних) із фондів Центрального державного історичного архіву (м. Львів), Державного архіву Івано-Франківської області (м. Івано-Франківськ), музею Української гімназії №1 (м. Івано-Франківськ) дало змогу проаналізувати та обґрунтувати соціально-економічні, організаційно-педагогічні, етнокультурні чинники становлення та розвитку художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах дослідження.

Встановлено, що педагогічні концепції того часу укладалися з урахуванням зв'язків із соціальним (політико-правовим), економічним, естетико-культурним середовищем. Виокремлені чинники стимулювали розвій художньо-промислової освіти на певних етапах або гальмували його. Досліджено взаємозв'язок між економічним зростанням Галичини в складі Австро-Угорщини (остання третина ХІХ століття) та становленням державної художньо-промислової освіти різних рівнів, що проявлявся в розбудові мережі шкіл, збагачені профілів художньо-промислової підготовки для забезпечення потреб будівельної галузі, мануфактур і фабрик того часу.

Обґрунтовано організаційно-педагогічні чинники як сукупність нормативних та змістово-методичних компонентів, що впливали на зміну мети, організації навчальної діяльності та мережі шкіл. Уточнено зв'язки організаційно-педагогічних чинників із соціально-економічними в контексті розвитку художньо-промислових

шкіл, підготовки фахівців для роботи в промисловій сфері. Заклади художньо-промислової освіти забезпечували підготовку робітників для художньо-промислової галузі, що відповідали соціально-економічним потребам та естетичним еталонам того часу. Інтеграція образотворчого мистецтва і ремесел, поєднання різних традиційних технік народних майстрів зумовили зростання фахових художньо-промислових шкіл (кераміки, гончарства, художнього металу, килимарства, ткацтва, обробки дерева).

Доведено міждисциплінарний характер художньо-промислової освіти та вплив на її поступ етнокультурних чинників. Цьому сприяли різновекторні культурні зв'язки галицьких майстрів з європейськими художніми і мистецькими спільнотами. З'ясовано, що у 1876–1939 роках художньо-промислова освіта Галичини була чинником самоідентифікації традиційного народного мистецтва, а взаємодія з художніми музеями Варшави, Відня, Кракова, Парижу, Праги сприяла вибудовуванню та ствердженню естетико-культурного простору на ґрунті регіональних художніх традицій і класичних естетичних еталонів, що набули розвитку в країнах Європи.

Відповідно до соціокультурного, формаційного, системного, парадигмального підходів – розроблено періодизацію досліджуваного явища. Визначено два періоди та етапи в них, що характеризують поступ художньо-промислової освіти у відтинках часу дослідження. Перший період – становлення та розвиток художньо-промислової освіти Галичини в умовах Австро-Угорської монархії (1876–1918) поділено на два етапи: культурно-традиційний (1876–1891), становлення державної системи художньо-промислової освіти (1891–1918). Другий період – одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої (1919–1939). У цьому періоді виділено етапи: державної підтримки ремісничих традицій із підготовки фахівців до виробничих процесів (1919–1929), змістово-методичного вдосконалення діяльності художньо-промислових шкіл (1929–1939). Періодизація є умовною, а вихідні межі виокремлено на підставі аналізу тих змін, що характеризують поступ художньо-промислової освіти Галичини у хронологічних межах дослідження.

У досліджуваних хронологічних межах набуло поширення таке інтегроване соціально-педагогічне явище як осередки художньо-промислової освіти. На їхній базі розвивалися фахові школи різних типів і розгалужувалося промислове виробництво. До них відносимо ті, що виконували культуротворчу місію на Галичині: Косівський, Львівський, Станіславівський, Коломийський. Осередки Східної Галичини характеризувалися спрямованістю на окремі види художньо-промислової діяльності (Товсте, Залищі – нині, Заліщики).

У руслі проблематики студій виявлено взаємозв'язки, що були характерними для поступу художньо-промислової освіти та формування осередків на Галичині в контексті культурних і політико-економічних змін у 1876–1939 роках. З'ясовано, що в ці роки розвій осередків відбувався за художньо-виробничою ознакою на базі традиційних ремісничих народних центрів із розвиненою виробничою базою і людським потенціалом, що утворилися в своєрідному природному і географічному, культурному середовищі Галичини. На становлення осередків художньої

промисловості впливали культурно-промислові процеси, що рухалися еволюційно, традиції ремесел і підготовки майстрів, взаємозв'язки з художніми музеями провідних міст європейських держав. Осередки художньо-промислової освіти (Коломия, Львів, Косів, Станіславів, Закопане) становили потужний потенціал, що зумовлював зміни в поступі художньо-промислової освіти в краї та за його межами. На базі художньо-промислових осередків інтенсивно розвивалися художньо-промислові школи різних типів. Виявлено вплив осередків художньо-промислової освіти на формування ціннісних сенсів освіти, зростання культурно-освітнього рівня населення. У мережі шкіл, що функціонували в цих осередках особливе значення відводилося гімназіям, що забезпечували зв'язок загальної гуманітарної і фахової художньо-промислової освіти.

У третьому розділі **«Тенденції поступу художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах періодів і етапів»** охарактеризовано провідні тенденції розвитку художньо-промислової освіти Галичини: освітня політика держав у галузі художньо-промислової освіти, вплив громадських ініціатив, розвиток мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання; висвітлено взаємозв'язки між суспільними запитами на фахову підготовку дітей і молоді до праці та естетико-ремісничими етнокультурними традиціями, природним, соціальним середовищем.

Виявлено пріоритетну тенденцію освітньої політики держав щодо розвою художньо-промислової освіти в хронологічних межах (1876–1939). У перший період (1876–1918) освітня політика Австро-Угорської монархії спрямовувалася на вирішення потреб і завдань щодо підготовки фахівців, здатних поєднувати народні художні традиції і нові технології промислового виробництва. Державне фінансування художньо-промислових шкіл сприяло розширенню їхньої чисельності та розвитку різних типів, що забезпечувало підготовку фахівців для художніх промислів відповідно до потреб економіки, культурного розвою, поєднання народного декоративно-ужиткового мистецтва в сфері промислового виробництва.

Встановлено, що державна політика Австро-Угорщини щодо освіти Галичини формувалася відповідно до європейських практик. Суспільний інтерес до художньо-промислової освіти впливав із політико-економічних і культурних міркувань. На першому етапі (1876–1891) першого періоду розвитку художньо-промислової освіти в означених географічних межах поширення набуло поєднання традиційних надбань галицьких майстрів із художніми техніками і технологіями тогочасного європейського культурного простору. У поступі художньо-промислової освіти Галичини в ці роки домінували європейські культурні еталони, що відповідали тогочасній естетиці та досягненням економіки, технологій. Підготовка фахівців до виробництва художніх виробів, що мали застосування в ужитковій сфері, зумовлена суспільними запитами того часу. У цьому руслі народні школи реструктуровано у килимарські художньо-промислові школи (Залиці, Товсте). Освітня політика Австро-Угорської монархії сприяла трансформації художньої народної ремісничої традиції в інституційовану фахово-промислову освіту.

Виявлено тенденцію впливу громадських ініціатив (фахових спільнот, громадських організацій) на поступ художньо-промислової освіти Галичини. У

перший період (1876–1918) на Галичині діяли фахові та громадські спільноти, що опікувалися розвитком освіти населення загалом і художньо-промислової зокрема. Так, за ініціативою педагогічного товариства відкрито столярсько-токарську школу у Станіславові (1891), що діяла за кошти громади міста («Крайова школа столярська у Станіславіві»). Товариство «Гуцульська спілка» започаткувало «Наукову робітню виробів деревляни» (1893, Коломия), «Руська бурса реміснича і промислова», «Руське педагогічне товариство» заснували у Львові вчительську семінарію для дівчат і відкрили в ній клас практичної підготовки з художніх ремесел (1899). Значний внесок у розвиток художньо-промислової освіти належить товариствам «Шкільна поміч» (1893, Станіславів), «Краєвий шкільний союз», «Учительська громада» представляла наукове товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Члени цих товариств організовували курси грамотності для населення, народні й середні школи (гімназії), що здійснювали художньо-промислову підготовку. З'ясовано, що громадські фахові спільноти координували свою діяльність щодо розбудови художньо-промислової освіти Галичини у перший період (1876–1918) з Краєвою шкільною радою та Краєвою Шкільною Комісією для справ промислових, що виконувала функції дорадчого органу. До її місії входило завдання вибору місць традиційних народних ремесел для розбудови народних шкіл. Значна увага приділялася покращенню художньо-промислової підготовки майстрів із мешканців гуцульських сіл, які володіли традиційними народними ремеслами.

Досліджено тенденцію розвою мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання. Динамічному поступу художньо-промислової освіти Галичини (1876–1918) сприяло нормативне впорядкування діяльності шкіл різних рівнів в Австро-Угорщині та інтеграція їхньої діяльності з художньо-промисловими музеями того часу. Виявлено особливості становлення і розвитку художньо-промислових шкіл, що полягали в державному регулюванні мети, завдань, організації мережі навчальних закладів і розширення форм їхнього фінансування. У руслі суспільно-зумовленої мети художньо-промислової освіти у 90-х роках XIX століття склалася система підготовки викладачів, майстрів для художньо-промислових шкіл різних рівнів і структур. У перший період (1876–1918) значна увага приділялася вивченню високого мистецтва у взаємозв'язку з практичними заняттями у майстернях, що сприяло формуванню знань в учнів про традиційні народні ремесла та спадкоємності регіональних ремісничих надбань.

За визначеними критеріями: обсягом знань, характером фахової підготовки, часом і місцем перебування – досліджено динаміку мережі художньо-промислових шкіл в історичному відтинку часу наукового пошуку. З'ясовано взаємозв'язки між урізноманітненням форм фінансування шкіл в 1876–1918 роках (кошти громад, меценатів, краєвого та центрального урядів) та зростанням середніх фахових шкіл (Львів, Яворів, Косів, Коломия, Унів, Станіславів). До цієї групи відносимо художні, ткацькі, столярні, керамічні школи, що в перші роки їхнього заснування розвивали фахово-ремісничий, а пізніше – художньо-промисловий напрям підготовки. У приватних школах зміст, форми і методи художньо-промислової освіти максимально були наближені до економічних і промислових потреб соціального

середовища, а у вищих державних – чільне місце посіла компонента високого мистецтва. Досліджено, що під орудою урядових органів Австро-Угорщини діяли, насамперед, вищі художньо-промислові школи. У 1876–1918 роках шкільна мережа становила розгалужену систему. У розробленій типології, відповідно до критерію – за обсягом знань, школи поділялися на вищі художньо-промислові школи, фахові школи (середні), гімназії, індивідуальне навчання ремесла, зимові курси. У вищих художньо-промислових школах із чотирирічним терміном навчання фахова підготовка здійснювалася на засадах інтеграції змісту модерного мистецтва з традиційними народними ремеслами. Фахові школи (середні з 2–3-х річним терміном навчання) забезпечували підготовку помічників майстрів, оволодіння учнями актуальних для того часу традиційних і модерних художніх технік і технологій. У гімназіях здійснювалася підготовка до художньо-декоративної творчості на тлі гуманітарної середньої освіти. Індивідуальне навчання художніх практик відбувалося в процесі передачі знань, умінь, навичок від майстра до учня і набуло розвитку в місцевостях традиційних народних ремесел.

З'ясовано, що тенденція державної освітньої політика у другий період (1919–1939) характеризується нормативно-правовим утвердженням мети і завдань організаційної діяльності художньо-промислових та фахових шкіл. Державна освітня політика Другої Польської Республіки на першому етапі (1919–1929) спрямовувалася на одержавлення фахової освіти, підтримку ремісничих традицій у підготовці фахівців до виробничих процесів для дрібнотоварного виробництва.

Виявлено, що відбувалося звуження типів шкіл, а ті художньо-промислові школи, що склалися у попередній період, готували фахівців, здатних до застосування фахових знань у практиці. Перевага надавалася фаховій підготовці майстрів і ремісників до праці, а поле художньої компоненти змісту освіти звужували. Державна влада підтримувала приватні форми фахової (ремісничої) освіти, що зумовлювало збільшення кількості фабричних і ремісничих шкіл.

У поступі художньо-промислової освіти Галичини в період одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої (1919–1939) домінував пошук шляхів поєднання загальної художньо-промислової і технічної освіти. Зміст характеризувався спрощенням художньо-мистецьких еталонів і трансформацією їх до ужиткового виробництва. Невдалими були спроби поєднання академічних мистецьких традицій із практиками шкіл дизайну та народного мистецтва. Заміна естетики модерну на естетику авангарду зумовила гальмування академічної традиції художньо-промислової освіти. Окремі її острівці продовжували розвиватися лише в невеликих містечках, що були віддалені від урядових центрів.

У польську добу (1919–1939) домінувальне державне регулювання розвитку художньо-промислової освіти вплинуло на звуження громадських ініціатив щодо вдосконалення змісту та форм організації підготовки фахівців у галузі художньо-промислової освіти. Лише ті фахові та громадські спілки, діяльність яких не суперечила освітній політиці польської держави, долучалися до фінансування фахових шкіл.

На першому етапі (1919–1929) – державної підтримки ремісничих традицій із підготовки фахівців до виробничих процесів, що відносимо до другого періоду (1919–1939) виразно простежується тенденція розвитку мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання. На тлі розбудови державної системи художньо-промислової освіти Польщі значного розвитку набули школи: фахові (фабричні), художнього та дерев'яного промислів, вищі технічні, що забезпечували підготовку учнів до роботи в дрібнотоварному виробництві та на фабриках. Для цього періоду характерним було пристосування вже існуючих художньо-промислових шкіл до потреб тогочасної промисловості, що привело до відходу художньо-мистецьких традицій і змісту від здобутків попереднього періоду.

У 1929–1939 роках на етапі змістово-методичного вдосконалення діяльності художньо-промислових шкіл відбулися зміни у розвитку художньо-промислової освіти відповідно до нормативного утвердження польськими державними інституціями, вимог до змісту та форм організації підготовки в державних фахових школах. На відміну від попереднього періоду, стрижнем художньо-промислової освіти була державна домінанта виховання та фахової підготовки. Визначальною щодо тенденції розвитку мережі художньо-промислових шкіл і структурування змістово-методичного забезпечення їхньої діяльності стала праця «Нові методи викладання рисунку в школах різних типів» (В. Крицінський, 1929). Педагог обґрунтував думку про дієвість ступеневої системи фахової підготовки, міжпредметні зв'язки в процесі викладання базових дисциплін із рисунком і композицією, що забезпечувало формування в учнів умінь та способів творчої діяльності в художньо-промисловій сфері. В. Крицінський розробив місію вишколу для реальних фахових шкіл, гімназій і курсів вивищення фахового рівня вчителів із базових дисциплін.

Аналіз тенденцій розвитку художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939) дає підстави для ствердження, що її поступ був циклічним у різні роки, зі стрімким зростанням та спадами. Позитивна динаміка полягала в кількісних і якісних змінах: зростанні чисельності художньо-промислових шкіл різних типів і форм підготовки, вдосконаленні та збільшенні в змісті освіти компоненти народної естетики та нових художніх практик підготовки вчителів. Встановлено, що пошук шляхів канонізації народного мистецтва як вияву культурної ідентичності та єдиного центру в європейському, культурному просторі було значною мірою знецінено в умовах одержавлення художньо-промислової освіти Галичини.

Вивчення документів (рукописних і друкованих) із фондів музею Української гімназії №1 (м. Івано-Франківськ), дало змогу виявити особливості розвитку художньо-промислової підготовки учнів стосовно політико-економічних і культурних трансформацій 1905–1939 років. Студіювання поступу гімназії свідчить, що зміни в змістово-методичному забезпеченні художньо-промислової підготовки відповідали на тогочасні суспільні запити щодо підготовки молодшої генерації до праці та забезпечення загальної освіти в класичних гімназіях. Зміст художньо-промислової підготовки включав певні предмети: обов'язкові (рисунок), надобов'язкові (обробка дерева, різьба) та виховну, культурно-просвітницьку

діяльність, участь у художніх виставках різних рівнів. Значна увага приділялася вивченню високого художнього мистецтва (класичного і народного). У другий період (1919–1939) змістово-методичне забезпечення художньо-промислової компоненти змінювалося відповідно до суспільних цілей освіти – підготовки дітей і молоді до праці в ремісничому дрібнотоварному виробництві та продовження навчання учнів ліцейних класів у вищих школах.

Виявлено продуктивні етнокультурні практики з обробки шкіри, що можуть бути використані у сучасній підготовці фахівців: впровадження елементів орнаментів косовської кераміки, бойківської вишивки у сучасні дизайнерські вироби.

ВИСНОВКИ

За результатами історико-системного аналізу розвитку художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939) зроблено такі висновки:

1. В українській історико-педагогічній науці висвітлено різні аспекти розвитку художньо-промислової освіти на теренах України та окремих її регіонів. Встановлено, що немає цілісних і системних досліджень розвитку художньо-промислової освіти Галичини в окреслених хронологічних межах (цей історичний проміжок часу відносимо до доби Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої). У дисертації розв'язано науково-пізнаннєві завдання на основі систематизації та узагальненого осмислення фактів, явищ і процесів, що визначали взаємозв'язки художньо-промислової освіти з потребами держав і соціально-культурного середовища. Вивчення історіографії та джерел наукового пошуку на основі, вироблених українськими ученими теоретико-методологічних підходів до аналізу проблеми дослідження, дав змогу їх систематизувати за критеріями: суспільно-зумовленої мети, змісту, способів організації художньо-промислової освіти й виокремити чотири періоди.

2. Виявлено соціально-економічні, організаційно-педагогічні, етнокультурні чинники, що в окреслених хронологічних межах впливали на розвиток художньо-промислової освіти Галичини. До групи соціально-економічних чинників відносимо ті, що найістотніше зумовлювали політику держав, до складу яких у різних форматах входила Галичина. Встановлено, що художньо-промислова освіта Галичини у відтинках часу дослідження розвивалася відповідно до потреб економіки щодо підготовки дітей і молоді до праці на фабриках, мануфактурах, дрібнотоварних промислах. Її поступ в окремі роки прискорювався, в інші – гальмувався, відгукуючись на урядові, економічні пріоритети. Соціально-економічні чинники розглядаємо як сукупність соціальних пріоритетів і нормативних компонентів, що визначали зміни мети, завдань, змісту, методів, форм навчання, розвій мережі шкіл різних типів.

Досліджено вплив організаційно-педагогічних чинників на динаміку художньо-промислової освіти Галичини, що зумовлений вибудовуванням педагогічних концепцій того часу на основі зв'язків із соціальним, політико-правовим, економічним, етнокультурним середовищами. Уточнено взаємозв'язки

організаційно-педагогічних чинників із соціально-економічними відповідно до поступу художньо-промислових шкіл, що забезпечували підготовку робітників для художньо-промислової галузі згідно з соціально-економічними потребами часу та естетичними етнокультурними еталонами. Інтеграція різних видів мистецтва і ремесел, поєднання традиційних технік із модерними зумовили позитивну динаміку фахових шкіл (кераміки, гончарства, художнього металу, килимарства, ткацтва, обробки дерева).

Узагальнено вплив етнокультурного чинника на поступ художньо-промислової освіти на теренах тогочасної Галичини, що виявлявся в змінах динаміки мережі шкіл різних типів і структур, у впровадженні в зміст фахової підготовки народних ремісничих практик, формуванні осередків художньо-промислової освіти та виробництва, зміцненні різноаспектних зв'язків галицьких майстрів, художніх шкіл і музеїв з європейськими художніми та мистецькими спільнотами.

3. На засадах соціокультурного, формаційного, системного, герменевтичного підходів та з урахуванням визначених критеріїв: гармонізації етнокультурних традицій, інтеграції художньої та промислової складових освіти – розроблено періодизацію розвитку художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939). Визначено два періоди, в кожному з яких виокремлено етапи. Перший період – становлення та розвиток художньо-промислової освіти Галичини в умовах Австро-Угорської монархії (1876–1918) поділено на два етапи: культурно-традиційний (1876–1891), становлення державної системи художньо-промислової освіти (1891–1918). З'ясовано, що у цей період розбудова осередків художньо-промислової освіти Галичини відбувалася в контексті культурних і політико-економічних змін на етнокультурному ґрунті.

Другий період – одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої (1919–1939). У цьому періоді виділено два етапи: державної підтримки ремісничих традицій із підготовки фахівців до виробничих процесів (1919–1929), змістово-методичного вдосконалення діяльності художньо-промислових шкіл (1929–1939). Виявлено складність щодо розмежування початку й кінця змін досліджуваного культурно-освітнього явища, оскільки вони, насамперед, перебувають у соціально-економічній, правовій, культурній площині, а нормативне регулювання іноді відстає від потреб часу. На поступ художньо-промислової освіти в Галичині, що в хронологічних межах дослідження належала до Австро-Угорської монархії, а пізніше – Другої Речі Посполитої, впливала суспільно-зумовлена мета щодо підготовки дітей і молоді до праці та життя. Періодизація є умовною і відповідає специфіці розвитку художньо-промислової освіти Галичини у відтинках часу, що відносимо до визначених періодів та етапів.

4. Охарактеризовано провідні тенденції, що характеризують поступ художньо-промислової освіти Галичини у 1876–1939 роках. До них відносимо такі: освітня політика держав у галузі художньо-промислової освіти, вплив громадських ініціатив, розвиток мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання. У перший період (1876–1918) освітня політика

забезпечувала потреби Австро-Угорської монархії щодо підготовки робітників, готових поєднувати народні художні традиції та нові технології промислового виробництва, що сприяло становленню й розвитку художньо-промислових шкіл різних типів і урізноманітненню джерел їхнього фінансування. Школи забезпечували підготовку фахівців нової генерації, інтеграцію народного декоративно-ужиткового мистецтва та промислового виробництва, що полягала в поєднанні традиційних художніх надбань галицьких майстрів із художніми технологіями тогочасного європейського культурного простору. З'ясовано, що в другий період (1919–1939) освітня політика польської держави була спрямована на підтримку ремісничих форм підготовки фахівців до дрібнотоварного ремісничого та фабричного виробництва, що гальмувало розвиток художнього компоненту змісту освіти та вело до звуження поля діяльності шкіл. У цей період актуалізувалися приватні та державні школи фахової підготовки до діяльності в матеріально-виробничій сфері, нівелювалися етнокультурні та класичні здобутки художньо-промислових шкіл Галичини, що мали місце в попередній період.

Досліджено, що фахові спільноти і громадські об'єднання ініціювали відкриття та фінансування фахових шкіл різних типів і введення до змісту підготовки вартісних народних практик. Тому вплив громадських ініціатив на поступ художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах дослідження віднесено до групи провідних тенденцій.

Встановлено, що розвій художньо-промислової освіти Галичини в хронологічних межах наукового пошуку характеризує тенденція розвитку мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання. Відповідно до розробленої типології шкіл, виявлено, що в хронологічних межах дослідження мережу художньо-промислових шкіл становили різні їхні типи, що характеризуємо за обсягом знань, характером фахової підготовки, часом і місцем перебування. Зміна суспільної мети щодо художньо-промислової підготовки фахівців впливала на перебіг структурування змістово-методичного забезпечення навчання учнів. Висвітлено особливості пристосування змісту художньо-промислової освіти до політико-економічних і культурних трансформацій (1905–1939) – на прикладі діяльності Першої Державної гімназії (м. Станіславів, нині – Івано-Франківськ). Виокремлено продуктивні художньо-промислові практики Галичини і виявлено ті, що можуть бути адаптовані в сучасний освітній процес закладів вищої освіти. До таких відносимо впровадження елементів орнаментів косівської кераміки, бойківської вишивки у практику дизайнерських виробів зі шкіри.

Вивчення накопиченого в хронологічних межах дослідження досвіду організації та діяльності художньо-промислових шкіл у регіональному вимірі Галичини, розширює інформаційне поле про суспільно-історичні та освітньо-культурні процеси, інтеграцію сучасних прикладних мистецтв із кращими народними художньо-промисловими традиціями й етнокультурними практиками. Традиційні ремісничі здобутки з різних теренів Галичини можуть слугувати інструментарієм для творення сучасних технік зокрема, тих, що можуть бути використані в художній роботі зі шкірою та іншими природними матеріалами.

Зазначимо, що мети, визначеної в дисертації, досягнуто, а завдання – розв’язано. Виконана дисертація не вичерпує всієї проблематики щодо ретроспективного висвітлення особливостей розвитку художньо-промислової освіти Галичини в австрійську й польську добу. Предметом окремої наукової розвідки може бути висвітлення підготовки вчителів до роботи в художньо-промислових школах досліджуваної історичної доби, порівняльний аналіз впливу взаємозв’язків галицьких майстрів і європейських художніх спільнот на культурно-освітній простір.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Синишин Л.О. Становлення художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX століття). *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»* : Вид-во Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2014. № 10 (44) : Педагогічні науки. С. 144–151.
2. Синишин Л.О. Передумови становлення художньо-промислової освіти Галичини в історико-педагогічному контексті кінця XIX століття. *Освітологічний дискурс*. 2015. Вип. № 4(12). С. 207–217. URL: <http://od.kubg.edu.ua>.
3. Синишин Л. Провідні тенденції розвитку художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття). *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»* : Вид-во Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2016. № 3 (57) : Педагогічні науки. С. 39–48.
4. Синишин Л.О. Вплив державної освітньої політики на розвиток художньо-промислової освіти Галичини (друга половина XIX – початок XX століття). *Молодий вчений : науковий журнал*, 2016. №11 (38). С. 501–505.
5. Синишин Л. Розвиток осередків художньо-промислової освіти Галичини в кінці XIX століття. *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»* : Вид-во Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2017. № 4 (68) : Педагогічні науки. С. 215–225.
6. Синишин Л. Художньо-промислова освіта Галичини кінця XIX – першої половини XX століття: періодизація розвитку. *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»* : Вид-во Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2018. № 4 (78), 2018 : Педагогічні науки. С. 348–360.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Синишин Л.О. Коломия – центр художньо-промислової освіти Галичини (кінець XVIII – початок XX століття). *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, December 28-29, 2016. Kielce. Holy Cross University. P. 127–130.
8. Синишин Л.О. З історії розвитку художньо-промислових та культурно-мистецьких осередків Галичини кінця XIX – початку XX століття. *Психологія та*

педагогіка : необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні : матеріали науково-практичної конференції (м. Львів, Україна, 24-25 лютого 2017 року). К. : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 68–71.

9. Синишин Л.О. Формування художньо-творчого напрямку як необхідної умови ефективного набуття фахової компетентності майбутніми учителями образотворчого мистецтва. *Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 1-2 вересня 2017 року). К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 16–20.

10. Синишин Л.О. Вплив приватних та державних шкіл на становлення художньо-промислової освіти Галичини в кінці XIX ст. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень*: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (15-16 вересня 2017 року, м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. С. 56–59.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. Синишин Л., Портечин Т. Художньо-технологічні процеси декорування виробів зі шкіри, плетіння за перфорацією: навчально-методичний посібник для самостійних занять. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір І.М., 2016. 124 с.

АНОТАЦІЇ

Синишин Л.О. Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX століття). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2019.

У дисертації висвітлено перебіг розвитку художньо-промислової освіти Галичини (1876–1939). За результатами студій виокремлено чотири періоди історіографії досліджуваної проблеми. Охарактеризовано вплив соціально-економічних, організаційно-педагогічних, етнокультурних чинників на зміни, що відбувалися в змісті, формах і методах навчання. Розроблено періодизацію становлення та розвитку художньо-промислової освіти Галичини в умовах Австро-Угорської монархії (1876–1918), одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої (1919–1939). У кожному періоді виокремлено етапи. Охарактеризовано основні тенденції поступу досліджуваного феномену у визначених територіальних і хронологічних межах: освітня політика держав, до складу яких у різні роки входила Галичина, вплив громадських ініціатив, розвиток мережі художньо-промислових шкіл та структурування змістово-методичного забезпечення навчання.

Ключові слова: художньо-промислова освіта, художньо-промислові школи, розвиток художньо-промислової освіти, чинники, тенденції розвитку художньо-промислової освіти, періодизація розвитку художньо-промислової освіти Галичини.

Сынышын Л.О. Развитие художественно-промышленного образования Галиции (конец XIX – первая половина XX века). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, 2019.

В диссертации освещен ход развития художественно-промышленного образования Галиции (1876–1939). По результатам исследований выделены четыре периода историографии исследуемой проблемы. Охарактеризовано влияние социально-экономических, организационно-педагогических, этнокультурных факторов на изменения, которые происходили в содержании, формах и методах обучения. Разработана периодизация становления и развития художественно-промышленного образования Галиции в условиях Австро-Венгерской монархии (1876–1918), огосударствление художественно-промышленного образования в политико-экономическом и культурном поле Второй Речи Посполитой (1919–1939). В указанных периодах определены этапы. Охарактеризованы основные тенденции развития исследуемого феномена в определенных территориальных и хронологических рамках: образовательная политика государств, в состав которых в разные годы входила Галиция, влияние общественных инициатив, развитие сети художественно-промышленных школ и структурирования содержательно-методического обеспечения обучения.

Ключевые слова: художественно-промышленное образование, художественно-промышленные школы, развитие художественно-промышленного образования, факторы, тенденции развития художественно-промышленного образования, периодизация развития художественно-промышленного образования Галиции.

Synyshyn L.O. The development of artistic and industrial education of Galicia (end of XIX – first half of XX century). – As a manuscript.

The thesis research for degree of a Candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.01 – General pedagogy and history of pedagogy. – Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2019.

Thesis highlighted the scientific problem of development of artistic and industrial education of Galicia through the historical and pedagogical retrospection of the end of XIX – first half of XX century. According to the results of historiographical analysis, the periodization of historiography was developed. This periodization consists of four periods: historiography of the period of Austro-Hungarian era (1876–1918); historiography of Rzecz Pospolita era (1919–1939); historiography of Soviet era (1939–1991); historiography of modern era (1991–till now). According to the results of historiographical analysis was specified the essence of the concept «development of artistic and industrial education», that is determined as changes of quantitative and qualitative characteristics defining the progress of the system of training of specialists to the artistic and industrial activity, according to the social determined aim and objects. The influence of socio-economic, organizational and pedagogical, ethno-cultural factors on the course of changes in the content, forms and methods of teaching is described. According to the criteria: the

harmonization of ethnocultural traditions, the integration of artistic and industrial components of education, the growth of the network of schools, the periodization of the development of the artistic and industrial education of Galicia (1876–1939) was developed. This periodization has two periods and stages that are identified in them. The first period (1876–1918) – the formation and development of the artistic and industrial education of Galicia in the conditions of the Austro-Hungarian monarchy: (stages: (1876–1891) – cultural-traditional, (1891–1918) – the development of the state system of artistic and industrial education). The second period (1919–1939) was the governmentalization of the artistic and industrial education of Galicia in the political, economic and cultural field of the Second Rzecz Pospolita (stages: (1919–1929) – state support for craft traditions in preparing specialists for production processes (1929–1939) – content-methodological improvement of the activity of artistic and industrial schools). In the defined territorial and chronological boundaries of the study, the main tendencies of the progress of artistic and industrial education are distinguished and characterized: the educational policy of the states (which included Galicia in different years), the influence of public initiatives, development of the network of artistic and industrial schools and structuring of content-methodological provision of training. The study of trends in the development of artistic and industrial education in the designated territorial and chronological range of scientific research helped to clarify that the progress of this cultural-educational phenomenon was cyclical, with rapid growth and recession, which gave rise to contradictions. The positive dynamics of progress was in quantitative and qualitative changes: the growth of the number of artistic and industrial schools of different types and forms of preparation, improvement and increasing of components of folk aesthetics and new artistic practices of teacher training in the content of education.

By the determined criteria: the amount of knowledge, the nature of the training, time and place of the students developed a typology of artistic and industrial schools in the chronological range of the study. The influence of socioeconomic, natural and ethnocultural connections on the formation and development of centers of artistic and industrial education in Galicia in the chronological boundaries of the research (Kosiv, Lviv, Stanislaviv, Kolomyia) is substantiated. The interrelations of artistic and industrial education of Galicia with artistic-production centers are highlighted. Based on the analysis of documents (printed and handwritten) that reveal the activities of the state gymnasium with the Ukrainian language of instruction in Stanislaviv, features of the adaptation of productive practices of artistic and industrial education and their development (1905–1939) were characterized. The changes in the content of the preparation of the students of the gymnasium, in accordance with the educational goal of that time determined by the state in the chronological limits of two periods: 1876–1918, 1919–1939, were researched. The priorities of the content-methodological provision of students' training according to the public purpose are ascertained and highlighted: artistic and industrial in the first period, and decorative-applied and industrial – in the second period.

Key words: artistic and industrial education, artistic and industrial schools, development of artistic and industrial education, factors, tendencies of development of artistic and industrial education, periodization of development of artistic and industrial education of Galicia.